

Fotó: BvOP Fotó - Apró Andrea

AZ ELŐZETES LETARTÓZTATÁS VÉGREHAJTÁSÁT ÉRINTŐ ÜGYÉSZI RENDELKEZÉSI JOG EGYES KÉRDÉSEIRŐL, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KAPCSOLATTARTÁST ÉRINTŐ DÖNTÉSEKRŐL

Az esszé az ügyész illetve a bíró előzetes letartóztatás végrehajtását érintő rendelkezési jogát büntetés-végrehajtási jogintézményként fogja fel. A szerző megvizsgálja az ügyész rendelkezési jogkörét, és arra a következtetésre jut, hogy ezt a jogintézményt kizárólag a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló büntetés-végrehajtási törvénnyel kellene szabályozni. Ugyanakkor az előzetes letartóztatás végrehajtását érintő rendelkezési jogkört a magyar büntetőjogban mind a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény (a továbbiakban Bv. tv.), mind pedig büntetőeljárásról szóló törvény (a továbbiakban: Be.) szabályozza.

A szerző úgy véli a rendelkezési jogkör legfontosabb eleme a kapcsolattartásról történő döntés. A kapcsolattartás különös nemei a levelezés, látogató fogadása, csomag fogadása és feladása, telefonos híváskezdeményezés és a sajtó útján történő nyilatkozattétel. Az előzetesen letartóztatottat a kapcsolattartást érintő döntésekkel szemben panaszjog illeti meg, jóllehet

e kérdés kapcsán a jogirodalmi álláspontok nem egységesek.

A tárgyalást megelőzően az ügyész rendelkezési jogköre kiterjed a fogvatartottak elhelyezésének meghatározására, az előzetesen letartóztatottak egymástól történő elkülönítésének elrendelésére, fokozott őrzés elrendelésére és az előzetesen letartóztatottak fogva tartó intézeteken kívüli mozgatásának, szállításának engedélyezése.

According to the basic statement of the essay the order of the court or the public prosecutor concerning execution of pre-trial detention is a legal institution of the penitential law. The author examined the power delegated to the public prosecutor and came to the conclusion that all the rules of this legal institution ought to be regulated only by the “Act on the Execution of Punishments and Measures”. However, Hungarian penitential law contains rules regarding the power of the enforcement of remand both in the “Act on Execution of Punishments and Measures” and in the “Act on Criminal Procedure”.

Bevezetés

A cikk megírására olyan, a rendelkezési jogkör kapcsán előforduló problémák készítették, amelyekkel munkám során magam is találkoztam. Emellett az új büntetés-végrehajtási jogszabályok hatálybalépése kapcsán felmerülő jogalkalmazási bizonytalanságok szintén arra indítottak, hogy az előzetes letartóztatás végrehajtását érintő ügyészi rendelkezési jog egyes kérdéseit a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) dogmatikája szempontjából is vizsgálat alá vessem.

Tanulmányomban a rendelkezési jog jogalkalmazási kérdéseit a nyomozás felügyeleti és vádelőkészítési tevékenységet ellátó ügyész szemszögéből közelítem meg, ennél fogva a rendelkezési jogkörnek a büntetőeljárás bírósági szakában felvetődő sajátos kérdéseivel különösebben nem kívánok foglalkozni. Mindazonáltal úgy vélem, hogy a vizsgált kérdések az ítéelő bíró által gyakorolt rendelkezési jogkör vonatkozásában is hasonlóképpen vetődnek fel. Az ügyészi rendelkezési jogkör kapcsán a fiatalkorú terhelték előzetes letartóztatása, valamint az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtása során felmerülő sajátos problémák vizsgálatát úgyszintén mellőzöm.

Kiindulópontként szükségesnek tartom az előzetes letartóztatás végrehajtását érintő rendelkezési jogkör mint jogintézmény jogági elhelyezkedésének vizsgálatát. Maga az előzetes letartóztatás bizonyosan büntetőeljárás jogintézmény, hiszen alkalmazásának legalapvetőbb kérdéseit – feltételeit, elrendelését, tartamát és megszüntetését – az 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (a továbbiakban: Be.) szabályozza. Ezt ugyanakkor némileg árnyalja az a tény, hogy az előzetes letartóztatás végrehajtásának megszakítását mégsem ez a jogszabály, hanem a Bv. tv., közelebbről annak 393. § (1) bekezdése rendezi.

Furcsamód, büntetőeljárás kódexünkben az előzetes letartóztatás szabályozása körében több olyan rendelkezés is található, amely tartalmánál fogva a büntetés-végrehajtási jog tárgykörébe (is) tartoz(hat)na. Így „Az előzetes letartóztatás végrehajtása” alcím alatt a Be. 135. §-a tartalmazza az alapvetően büntetés-végrehajtási intézetben történő végrehajtás előírását, a rendőrségi fogdán történő elhelyezés lehetőségét, a terhelt processzuális jogainak védelmét, valamint az előzetesen letartóztatott védőjével és államának konzuli képviselőjével való kapcsolattartási jogának rögzítését. A hivatkozott szakaszon belül továbbá egy, a rendelkezési jog gyakorlásának vonatkozásában alapvető szintű norma is megtalálható: *„[a]z előzetes letartóztatásban lévő terhelt csak olyan korlátozásnak vethető alá, amely a büntetőeljárás jellegéből következik, vagy amelyet a letartóztatást foganatosító intézet rendje szükségessé tesz.”*¹

A Be. 135. §-a végül az előzetes letartóztatás végrehajtásának részletes szabályait tartalmazó külön jogszabályok létrejöttére is utal, valamint tartalmaz még egy – nézetem szerint – „eltévedt” rendelkezést a terhelt érdekében különböző bűncselekményeket elkövető védő kizárásáról.²

1 A Be. 135. § (3) bekezdés harmadik mondata.

2 E rendelkezés elhelyezését azért tartom vitathatónak, mert a védő kizárását alapvetően a Be. 45. §-a szabályozza.

Az eljárási kódexben található továbbá két, az előzetes letartóztatás végrehajtását érintő rendelkezés, ám ezeket nem az előzetes letartóztatás címe alatt, hanem a terhelt processzuális jogait és kötelezettségét rögzítő 43. §-ban helyezte el a jogalkotó. Az egyik ilyen norma a Be. 43. § (3) bekezdésének *a*) pontja, amely ugyancsak a védővel és konzuli képviselővel való kapcsolattartásról szól és csupán annyiban tér el a Be. 135. § (3) bekezdésének második mondatától, hogy rögzíti az ebbe a kategóriába tartozó személyekkel való kapcsolattartás (írásbeli vagy szóbeli érintkezés) ellenőrzésének tilalmát. Így tehát a védővel, konzuli képviselővel való kapcsolattartás a fogva lévő terheltet (is!) megillető olyan, garanciális jelentőségű jogosultság, amelyet a rendelkezési jogkör gyakorlója sem korlátozhat.

A Be. 43. § (3) bekezdésének *b*) pontja viszont már egy közvetlenül a rendelkezési jogkörbe tartozó kérdést rendez, mivel kimondja, hogy *„[a] fogva lévő terhelt jogosult arra, hogy a hozzátartozójával³ vagy – az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig az ügyész, azt követően a bíróság rendelkezése alapján – más személlyel szóban, személyesen felügyelet mellett, távbeszélőn és írásban ellenőrzés mellett érintkezzen. A hozzátartozóval való érintkezés kizárólag a büntetőeljárás eredményessége érdekében korlátozható vagy tiltható meg.”*

A Be. fentebb említett szabályai ellenére a rendelkezési jogkör intézményének alapvető forrása mégsem az eljárási kódex, hanem a Bv. tv. 390. §-a, amely *„A rendelkezési jogkör gyakorlása”* címszó alatt részletezi a rendelkezési jog tartalmát, e körben szintén megemlítve például a kapcsolattartás korlátozásának és tiltásának jogát is.⁴ Ezen felül a Bv. tv. XXIX. fejezete, valamint a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet (a továbbiakban: Bv. Szabályzat) IX. fejezete tartalmaz még – elszórtan – releváns rendelkezéseket.

Az említett normák által nem szabályozott, a kényszerintézkedés végrehajtását érintő további döntések meghozatala a fogva tartó intézet hatáskörébe tartozik. Így például az intézet parancsnoka dönt a fogvatartott által magánál tartható tárgyak köréről, e döntését a rendelkezési jogkör gyakorlója sem vizsgálhatja felül.⁵

Az előzetes letartóztatás végrehajtását érintő rendelkezési jogkör fentebb vázolt jogforrási rendszere alapján rögzíthető, hogy a rendelkezési jogkör olyan jogintézmény, melynek szabályait párhuzamosan tartalmazza mindkét jogág kódexe. Ez a körülmény nyilvánvalóan megnehezíti a rendelkezési jogkör rendszertani elhelyezését.

A jogintézmény jogági meghatározásának kérdése már a bírói gyakorlatban is felmerült. Egy elvi jelentőségű eseti döntés szerint *„[a] rendelkezési jogkör gyakorlója dönt minden olyan kérdésben, amely a folyamatban levő büntetőeljárás sikerét, kimenetelét érintheti, és nem szűken vett végrehajtási kérdés.”* Ugyanakkor *„az ügyész, illetőleg az eljáró bíróság azok, akik a büntetés-végrehajtási jog szerint a rendelkezési jogkör gyakorlói.”* Az idézett ítéleti indokolás arra is felhívja a figyelmet, hogy az

3 Lásd: 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: Btk.) 459. § 14. pont.

4 A Bv. tv. 390. §-a kapcsán Dr. Pallo József rámutat arra, hogy *„[a] rendelkezési jogkör tartalma három fő irányba terjed ki, úgymint: valamilyen cselekvés engedélyezése, elrendelése, tilalom kimondása, nyilatkozat a fogvatartás körébe tartozó biztonsági és egyéb fontos körülményére.”* [Juhász Zs., Pallo J., Végh M. (2015)]

5 A Bv. tv. 392. § (2) bekezdés *d*) pontja, valamint a Bv. Szabályzat 1. számú melléklete.

„előzetes letartóztatás végrehajtására vonatkozó szabályokat a hatályos jog a büntetés-végrehajtási joganyag részeként kodifikálta” és a „[büntetés-végrehajtási] jogszabályok szabályozzák a rendelkezési jogkör gyakorlását, és nem a büntetőeljárás törvény”.⁶ Az idézett határozat tehát alapvetően büntetés-végrehajtási jogintézménynek tekinti a rendelkezési jogkört.

Ez az álláspont már csak azért is helyeselhető, mivel azok a döntések, amelyeknek meghozatalára a rendelkezési jogkört gyakorló ügyész vagy bíró e jogkör alapján jogosult, egyértelműen a végrehajtást foganatosító intézet hatáskörének korlátozása révén kerültek át a rendelkezési jog címzettjéhez. Vagyis lényegében olyan döntések köréről van szó, melyeket az elítéltek esetében a büntetés-végrehajtási szervezet jogsult meghozni.

A rendelkezési jog büntetés-végrehajtási hatásköröket korlátozó jellege különösen hangsúlyos, ha a fogvatartott másik ügyében kiszabott szabadságvesztés foganatba vétele okán az előzetes letartóztatás rendelkezési jogkör jogosultja általi megszüntetésére vagy végrehajtásának büntetés-végrehajtási intézet általi megszakítására kerül sor. Így a kényszerintézkedés megszüntetése esetén a fogva tartó intézetnek az elítélt kapcsolattartása vagy elkülönítése tekintetében a rendelkezési jogkör gyakorlója által korábban meghozott korlátozó intézkedéseket,⁷ az előzetes letartóztatás végrehajtásának megszakítását követően pedig a rendelkezési jogkör gyakorlójának előírásait is be kell tartani.⁸

Amennyiben a rendelkezési jogkört büntetés-végrehajtási jogintézményként fogjuk fel, úgy abból az (is) következik, hogy az ügyész a nyomozási szakban nem csupán a nyomozás tekintetében, hanem a legszigorúbb kényszerintézkedés alkalmazása esetén egyes, a Bv. tv. 3. § 1. pontjában értelmezett büntetés-végrehajtási ügy körébe tartozó döntéshozatali eljárások vonatkozásában is az „ügy urává” válik.⁹ A rendelkezési jogkör gyakorlója, mint az adott ügyben döntési jogkörrel rendelkező személy, egyértelműen a kényszerintézkedés végrehajtásával kapcsolatban eljárva, a végrehajtás tartalmát, helyét és módját meghatározó olyan döntéseket hoz, melyek kihatással vannak az egyéb jogcímen fogvatartott jogaira és kötelezettségeire.¹⁰

A rendelkezési jogkör természetéből továbbá értelemszerűen következik a fogva tartó intézetek kötelezettsége arra nézve, hogy amennyiben a rendelkezési jogkörbe tartozó döntés szükségességét észlelik, haladéktalanul értesíteniük kell a rendelkezési jogkör gyakorlóját.¹¹ Ilyen döntési helyzet lehet különösen a kapcsolattartás ellenőrzése során feltárt, a büntetőeljárás eredményességét hátrányosan befolyásoló ok felmerülésének gyanúja.¹²

6 EBH. 2014. B.5.

7 Bv. tv. 172. § (3) bekezdés.

8 Bv. tv. 393. § (3) bekezdés.

9 A nyomozási bíró ellenben sosem válik rendelkezési jogkör gyakorlójává. Erre hívja fel a figyelmet 4/2004. B. számú véleményében a Zalaegerszegi Törvényszék Büntető Kollégiuma (http://zalaegerszegitorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/bunteto_kollegium.pdf).

10 Bv. tv. 3. § 1. pont.

11 Bv. tv. 390. § (5) bekezdés.

12 Bv. Szabályzat 195. § (2) bekezdése.

Rendelkezés a kapcsolattartásról

A kapcsolattartás a fogvatartott joga arra, hogy a büntetés-végrehajtási szervezeten kívül álló személyekkel érintkezzen. E jogosultságot a Bv. tv. különböző módon szabályozza, aszerint, hogy a fogvatartottal kapcsolatot tartó személy hivatalos vagy nem hivatalos („privát”) minőségben vesz részt a fogvatartottal való kommunikációban.¹³ A kapcsolattartást érintő ügyészi rendelkezések lényegében a nem hivatalos minőségben kapcsolattartónak minősülő személyekkel való kapcsolattartás vonatkozásában hozott döntések körét jelenti. Ezek jelentősége kapcsán elmondható, hogy valószínűleg nincs az a jó ellátás, jól megszervezett foglalkoztatás vagy tartalmas szabadidős tevékenység, amely nagyobb jelentőséggel bírna egy fogvatartott számára, mint a hozzátartozókkal vagy más rokonokkal, barátokkal, barátnővel, egyszerűen: a „kinti világgal” való kapcsolattartás.¹⁴

Az előzetes letartóztatásban lévő személyek vonatkozásában – amint arról már szó volt – a Be. és a Bv. tv. egyaránt tartalmaz privat kapcsolattartást szabályozó rendelkezéseket. Szükséges viszont külön szót ejteni a Be. 43. § (3) bekezdésének *b)* pontjában és a Bv. tv. 390. § (1) bekezdés *a)* pontjában foglalt rendelkezések egymáshoz való viszonyáról. E két jogszabályhely a kapcsolattartás korlátozása tekintetében annyiban átfedi egymást, hogy a „büntetőeljárás eredményessége érdekében” egyformán jogalapot teremtenek az erre irányuló döntés meghozatalára. Ugyanakkor első olvasatra a két norma még sincs egymással teljesen összhangban, mivel a Bv. tv. 390. § (1) bekezdés *a)* pontja nem szól külön a (hozzátartozóval való) kapcsolattartás tiltásáról, illetve nem utal a más személlyel való kapcsolattartás engedélyezésére. Mindazonáltal logikai értelmezés alapján a Bv. tv. szerint a „kapcsolattartás korlátozásáról és ellenőrzéséről” való döntés az előzetesen letartóztatott kapcsolattartását érintő valamennyi döntési aktust magában foglalja.¹⁵ Tehát a két jogszabályhely tartalmilag ugyanarról és ugyanúgy rendelkezik.

A jogalkalmazói gyakorlatban a megkettőzött szabályozás általában akként érvényesül, hogy a rendelkezési jogkör gyakorlója a kapcsolattartás kérdésében való döntéshozatalkor egyaránt hivatkozik mind a Be. 43. § (3) bekezdésének *b)*, mind pedig a Bv. tv. 390. § (1) bekezdés *a)* pontjaiban foglaltakra.

Ezt a szemléletet tükrözi a Legfőbb Ügyészség 2015-ben közreadott, a Be. alkalmazásának egyes kérdéseiről szóló emlékeztetőjének (a továbbiakban: LÜE 2015.)¹⁶ a Be. 43. §-ához kapcsolódó 39. pontja is. Ezen iránymutatás a kapcsolattartási kérdésben való döntés jogforrásaként a Bv. tv. 390. § (1) bekezdésének *a)* pontjára is hivat-

13 Bv. tv. 3. § 9. és 11. pont.

14 A kapcsolattartás jelentőségét illusztrálандó utalok az Emberi Jogok Európai Bíróság által az *Ilaşcu* és társai ügyben kifejtettre, mely szerint a kinti világgal való kapcsolattartás hiánya embertelen vagy megalázó bánásmódra, legsúlyosabb formáiban pedig kínzásra vezethet, megsértve ezáltal az Európai Emberi Jogi Egyezmény 3. cikkét. (Ild. *Ilaşcu and others v Moldova and Russia* [GC] 8 July 2004. [48787/99]). Továbbá az Európai Börtön szabályok 24.1. pontja is ennek megfelelően általános szabályként írja elő, hogy a fogvatartottak számára engedélyezni kell, hogy a lehető legnagyobb gyakorissággal tarthassanak kapcsolatot családjukkal és harmadik személyekkel.

15 Ezt támasztja alá például a Bv. tv. 390. § (2a) bekezdése, amely a nem hozzátartozókkal való kapcsolattartás engedélyezéséről való döntés átruházhatóságától rendelkezik.

16 LFNIGA/103/2015.

kozik, hogyan a korábbi, 2014-es emlékeztető (továbbiakban: LÜE 2014. 06.)¹⁷ is a közreadásakor hatályos régi Bv. Szabályzat – a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 237. § (1) bekezdésének d) pontjának – alkalmazására emlékeztette a jogalkalmazó ügyészt.¹⁸

Ám e „kettős jogalapot feltételező” megoldás a kapcsolattartás kérdésében hozott döntéssel szembeni panaszjog kapcsán problémákat vet fel, hiszen a jogalkalmazónak két jogszabály összevetése alapján kell eldöntenie azt, hogy melyik törvény alapján megengedett (vagy tiltott) a döntéssel szembeni jogorvoslat.

Dr. Vókó György válasza erre a kérdésre – még a korábban hatályos szabályozás alapján – egyértelmű: „[a] korlátozásra irányuló ügyészi rendelkezés miatti panaszt a Be. [1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról] 148. §-a szerinti – a nyomozás során bejelentett – jogorvoslatnak kell tekinteni, nem pedig büntetés-végrehajtási panasznak, hiszen nem a bv. intézet, a rendőrségi fogda által tett intézkedés sérelmezéséről van szó.”¹⁹ Hasonló következtetésre jut dr. Nánási László is a hatályos Be. panaszjogot érintő 2014. január 1-i változásainak elemzése kapcsán.²⁰

Ennek ellentmondó nézetet vall viszont dr. Tóth Mihály, aki a kapcsolattartásról való rendelkezéssel szembeni panaszjog kérdését a Be. 43. § (3) bekezdése felől közelíti meg. E jogszabályhelyhez fűzött tankönyvi magyarázata szerint „[a] bíróságnak a kapcsolattartás tárgyában hozott döntése nincs határozati formához kötve, jogorvoslattal tehát nem is támadható.”²¹ A szerző megítélésem szerint ezzel arra utal, hogy a kapcsolattartás kérdésében a bíróság a Be. 260. § (2) bekezdése szerinti bírói intézkedést hoz. Ugyanakkor a szerző adós marad annak alátámasztásával, hogy miért kizárt a jogorvoslat az ügyész által hozott kapcsolattartási tárgyú döntésekkel szemben, ha egyszer a Be. egyes, nem határozati formába foglalt ügyészi intézkedésekkel szemben biztosítja a panaszjogot a nyomozás során.²² Az is igaz viszont, hogy ez a kérdés – fordított megközelítésben – a fogvatartott panaszhoz való jogát elfogadó álláspont kapcsán is felvethető: ha az ügyészi döntéssel szemben valóban biztosított a jogorvoslati lehetőség, úgy ez a bírósági döntések esetében miért hiányzik?

A jogorvoslat lehetőségének további vizsgálatához – immáron csak a nyomozati szak szabályai által adott keretek között maradván – tanulságos szemügyre venni a Be. panaszjogot érintő rendelkezéseinek közelmúltbeli változásait.

A Be. 195. § (1) bekezdésének 2011. július 1. és 2014. január 1. napja között hatályos szövege még akként rendelkezett, hogy csak a rendelkezésben felsorolt – például feljelentés elutasításáról, nyomozás megszüntetéséről rendelkező – határozatokkal szemben nyújtható be panasz. A norma nyelvtani értelmezése szerint tehát a kapcsolattartási kérelmet elutasító ügyészi határozattal szembeni jogorvoslat kizárt volt.

2014. január 1-je előtt a fenti – a fogvatartotti jogok szemszögéből nézve aggályosnak tekinthető – szabályozásban „kiskaput” kereső jogalkalmazó esetleg megpró-

17 Ig.507/2014. Legf. Ü. szám.

18 A Bv. tv. 390. § (1) bekezdésének a) pontja egyébiránt tartalmilag megegyezik a régi Bv. Szabályzat ezen rendelkezésével.

19 Vókó Gy. (2001) p. 363.

20 A szerző szerint „a fogva lévő terhelt kapcsolattartási kérelmét elutasító határozattal szemben joghatályosan terjeszthet elő panaszt a gyanúsított, hiszen az elutasító határozat az eljárási jogosítványait közvetlenül is érinti.” [Nánási L. (2014.) p. 228.]

21 Belovics E., Tóth M. (2015) p. 86.

22 Be. 196. § (1) bekezdés.

bálokkozhatott a nyomozási szakban meghozható határozatok példálózó jellegű (nek túlon túl hosszadalmas) felsorolását tartalmazó Be. 169. § (1) bekezdés „kreatív” értelmezésével. Vagyis ha a döntését – annak határozati formába öntése helyett – „átnevezte” intézkedésre, úgy a Be. 196. § (1) bekezdésének hatályát (amely panaszjogot biztosít a nyomozó hatóság és az ügyész intézkedéseivel szemben) a fogvatartott számára hátrányos kapcsolattartási döntésekre is kiterjeszthette. Ez a megoldás azonban nyilvánvalóan törvénysértő lett volna, hiszen egy döntés nem csupán attól határozat, mert megfelel a határozattal szemben támasztott alakiságoknak, hanem attól is, hogy a tartalma olyan jellegű, amelyet határozati formába kell önteni.²³ A határozati forma és annak tartalma nem választható szét egymástól.

2014. január 1-től a Be. 195. § (1) bekezdése immáron (újra) akként rendelkezik, hogy *„[a]kire nézve az ügyész vagy a nyomozó hatóság határozata közvetlen rendelkezést tartalmaz – ha e törvény kivételt nem tesz –, a határozat ellen a közléstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.”* A hatályos norma nyelvtani értelme tehát már nem zárja ki azt, hogy a kapcsolattartást kérelmező fogvatartott (a határozatba foglalt rendelkezés alanya) a határozattal szemben panasszal éljen. Ennek megfelelően a kialakult ügyészségi joggyakorlat szerint a kapcsolattartás kérdésében [a Be. 43. § (3) bekezdés b) pontja és a Bv. 390. § (1) bekezdés a) pontja alapján] meghozott, határozati formába öntött döntéssel szembeni panaszjog a Be. 195. § (1) bekezdése alapján biztosított, *„mert a terhelt jogainak védelme a jogorvoslati lehetőség biztosítását igényli.”*²⁴

De vannak-e egyáltalán amellet szóló érvek, hogy a kapcsolattartást érintő ügyészi döntésekkel szemben a Bv. tv. alapján (is) biztosítható panaszjog?

Az első ilyen érv az lehet, hogy a döntés meghozatala a Bv. tv. rendelkezésein is alapszik. A Bv. tv. 386. § (1) bekezdésében foglalt utaló szabály az előzetes letartóztatás végrehajtására vonatkozó valamennyi rendelkezés vonatkozásában – tehát a 390. §-ra kiterjedően is – kimondja, hogy *„[a]z előzetes letartóztatás végrehajtására [...] az e fejezetben foglalt eltérésekkel a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.”*²⁵ A kapcsolattartást érintő döntéssel szembeni panaszjog pedig a szabadságvesztés végrehajtása körében kétség kívül szabályozott.

További érv lehet a Bv. tv.-en alapuló jogorvoslati jog mellett az is, hogy a Bv. tv. a kapcsolattartást érintő döntések kapcsán egyáltalán nem utal a Be. szerinti panaszjogra, mint ahogyan teszi azt más helyütt, például a feltételes szabadság megszüntetésére irányuló eljárás során, az ideiglenes foganatba vétel tárgyában hozott ügyészi döntés szabályozásánál.²⁶

23 Dr. Tóth Mihály szerint „[a]zokban, az eljárás résztvevői számára jogot vagy kötelezettséget rögzítő esetekben, amelyekhez garanciális érdekek fűződnek, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság alak-szerű határozatot hoz”, illetve „[a] határozat hozatala azokban az esetekben indokolt, amelyekben a büntetőeljárásban részt vevő személyek eljárási jogait vagy kötelezettségeit jelentős mértékben érinti.” [Belovics E., Tóth M. (2013). p. 208. és 210.]

24 LÜE. 2015. 328.1. pont és 39.1 pont.

25 A szabadságvesztés szabályainak az előzetes letartóztatásra való alkalmazása egyébként nem mond ellent annak az alapelvnek, miszerint az előzetes fogvatartás „nem lehet előre hozott büntetés” mivel ez nem a büntetőeljárásban alkalmazott szabadságelvonó kényszerintézkedések végrehajtására, hanem azok tartamára, okszerűségére és rendszeres időközönkénti felülvizsgálatukra vonatkozik.

26 Bv. tv. 61. § (4) bekezdés.

Harmadsorban – amint azt a bevezetőben már említettem – a Bv. tv. olyan értelmező rendelkezést adott a büntetés-végrehajtási ügynek, amely alapján a rendelkezési jogkörbe tartozó kérdésekben való döntéshozatal is besorolható ezen ügycsoport kategóriájába.

Negyedsorban a panaszjog Bv. tv. szerinti általános szabályainak értelmében az előzetesen letartóztatott is jogosult panasz megtételére, sőt, a kapcsolattartás vonatkozásában e jog még a döntéssel érintett kapcsolattartó számára is biztosított.²⁷

Végezetül az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a panaszjog Bv. tv.-en alapulásának elfogadásával megszűnne az a lehetetlen állapot, hogy csak az ügyészi döntéssel szemben van helye jogorvoslatnak, míg ugyanez a bírósági intézkedés esetén kizárt.

A fenti érvek alapján tehát felvethető egy olyan megoldás, hogy a kapcsolattartási kérelmet elutasító, kapcsolattartást korlátozó ügyészi döntéssel szembeni panaszjogra – a Bv. tv. 386. § (1) bekezdésére figyelemmel – a Bv. tv. 21. § alkalmazására visszautaló 142. §-t kellene megfelelően alkalmazni. Ám ez a megoldási kísérlet – nyilvánvaló bonyolultsága mellett – csak újabb problémák forrása lenne. Először is az ügyészi (és a bírósági) szervezetet nem lehet megfeleltetni a panaszelbírálás Bv. tv. 142. § (2) bekezdésében szabályozott fórumrendszerének (intézetparancsnok – országos parancsnok – miniszter).²⁸ Továbbá a Bv. tv. általános szabályai között található 21. § (1) bekezdés egyértelműen a végrehajtásért felelős szerv döntése elleni panaszokról rendelkezik, az ügyészség pedig – különösen az előzetes letartóztatás vonatkozásában – nyilvánvalóan e szervek körén kívül esik.²⁹ Végül az a formális ellenvetés sem elvetendő, hogy a panasz mint jogorvoslati forma a bírósági eljárásban nem értelmezhető.

Úgy vélem tehát, hogy a vázolt probléma a hatályos joganyag alapján nem rendezhető megnyugtatóan. Mivel a szabályozás joghézaggal terhelte, az ellentmondásokat a jogalkotónak kell(ett volna) feloldania, ahogyan erre dr. Gaál Irén és dr. Müller Anikó már az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról (továbbiakban: Bv. tvr.) hiányosságai kapcsán is felhívták a figyelmet.³⁰

A rendelkezési jogkört gyakorló ügyésznek a kapcsolattartási kérelmet egyetlen szempontból kell megvizsgálnia: veszélyeztetné-e az engedélyezni kért kapcsolattartás a nyomozás (büntetőeljárás) eredményes befejezését vagy sem.³¹ Kérdés: mi a különbség a kapcsolattartás Be. 43. § (3) bekezdése [és a Bv. tv. 390. § (1) bekezdésének a) pontja] szerinti, a „büntetőeljárás eredményessége” érdekében való korlátozása és a Be. 135. § (3) bekezdése szerinti, a „büntetőeljárás jellegének” megfelelő korlátozása között? A kommentár irodalomból kiolvasható válasz szerint semmi, lényegé-

27 Bv. tv. 21. § (2) bekezdés.

28 Hacsak nem alkalmazza a jogalkalmazó a törvényi analógia (büntetőjogban különösen elkerülendő) kétes eszközét.

29 Mindazonáltal ez alól egy kivétel azért mégiscsak akad: az ügyészi megrovás esetén a szankció végrehajtásának felelőse az ügyész [vö: Bv. tv. 32. § (2) bekezdés és 307. § (1) bekezdés].

30 „De lege ferenda indokolt lenne szabályozni, hogy milyen formában, milyen indokolással korlátozható vagy tiltható meg a hozzátartozóval való kapcsolattartás, és ez ellen milyen érdemi jogorvoslattal élhet a fogvatartott. Indokolt lenne továbbá arról rendelkezni, hogy a korlátozás a lehető leg-rövidebb ideig tarthat.” – olvasható a Bv. tvr.-hez írott kommentárban [Gaál I., Müller A. (2011) p. 324.].

31 Bv. tv. 390. § (1) bekezdés a) pont.

ben mindkét fogalom ugyanazt jelenti.³² Ezzel magam is egyetértek, hiszen csakis a büntetőeljárás jellegének figyelembe vételével dönthető el az, hogy mi veszélyezteti a büntetőeljárás eredményességét.

Álláspontom szerint a két azonos fogalmat az előzetes letartóztatásnak a Be. 129. § (2) bekezdésének *b)-d)* pontjaiban foglalt okai töltik ki (mindig az adott eset konkrét körülményeinek megfelelő) különös tartalommal. Például egy sorozatjelleggel – szabálysértési vagy kisebb értékre (üzletszerűen) – bolti lopásokat elkövető, csupán a bűnisméltés veszélye miatt előzetes letartóztatásba helyezett terhelt vonatkozásában nyilvánvalóan kevésbé lehet indokolt a kapcsolattartás korlátozása. Ellenben más bűncselekmény típusoknál (kábitószer-kereskedelem, egyes prostitúciós bűncselekmények) a kapcsolattartás akár a bűnisméltésre is lehetőségét nyújthat. Az összebeszélés esetleges veszélye viszont mindenkor különös körülményekre ad okot a rendelkezési jogkör gyakorlása során.

Az előzetesen letartóztatott kapcsolattartásának korlátozása (nem engedélyezés, tiltása) kizárólag tényekkel alátámasztott döntés lehet. Továbbá a rendelkezési jogkör gyakorlójának azt is szem előtt kell tartania, hogy a kapcsolattartásnak több formája is lehetséges, ezért nem biztos, hogy valamely kapcsolattartási forma korlátozása a többi kapcsolattartási forma korlátozását is indokoltá teszi. Vagyis a korlátozás bevezetését illetően az arányosság elvének figyelembe vételével kell eljárni, ennél fogva pedig a kapcsolattartás teljes tiltása az adott személlyel kizárólag akkor lehet indokolt, ha tények alapján valószínűsíthető, hogy más korlátozás bevezetése nem bír megfelelő visszatartó erővel. Nem feltétlenül indokolt például a szintén előzetes letartóztatásban lévő bűntárs hozzátartozójával való kapcsolattartás teljes körű megtiltása.

A kapcsolattartás teljes tilalmazásának megalapozottságát illetően azt az eseti döntést emelem ki, amely szerint „[a] kapcsolattartás (...) korlátozása (...) indokolt, ha az ügy irataiból megállapítható, hogy (az előzetesen letartóztatott) olyan személlyel kívánja tartani a kapcsolatot, aki a bűntársa, vagy akinek tanúkénti kihallgatására az ellene indított büntetőeljárásban kerül majd sor.”³³

Ha a nyomozás eredményes befejezésének veszélyeztetettsége a büntetőeljárás jellegére való tekintettel nem megalapozott, úgy a kapcsolattartást engedélyezni kell, további mérlegelésnek nincs helye. Kérdéses azonban, hogy a rendelkezési jogkör gyakorlójának ezt a „veszélyeztetettséget” csak az előtte folyamatban lévő ügy vonatkozásában kell vizsgálnia, vagy ilyenkor más büntetőeljárásokat is szemügyre kell vennie? Úgy vélem, hogy általában véve az előbbi álláspont a helyes, mivel a kényszerintézkedés alkalmazását megalapozó okokat is – különösen az összebeszélés vagy a tanúk befolyásolásának veszélyét – a rendelkezési jogkör gyakorlója előtt fekvő büntetőügyben állapította meg a nyomozási bíró. Mindazonáltal a fogvatartottat terhelő további bűnügyek jellegétől függően kivételesen mégiscsak szükségessé válhat a vizsgálat más eljárásokra való kiterjesztése, ennél fogva pedig törvényes lehet

32 Például a dr. Somogyi Gábor által a Be. 135. §-hoz írott kommentár szerint a büntetőeljárás jellegéből következő korlátozás körébe „tartozik a lehetséges bűntársakkal való kapcsolatfelvétel – akár közvetett módon történő – lehetőségének kizárása.” [Bodor T., Csák Zs., Somogyi G., Szepesi E., Szokolay G., Varga Z. (2009) p. 454.]

33 BH. 2001. 566.

az azon személyekkel való kapcsolattartás tiltása, akiket terheltként vagy tanúként hallgatnának ki a fogvatartottal szemben folyamatban lévő más büntetőügyekben.

Az előzőekben kifejtettek alapján a kapcsolattartást illetően valóban elmondható, hogy abban az ügyésznek, mint „a rendelkezési jogkör gyakorlójának van meghatározó döntési kompetenciája,³⁴ ám a gyakorlatban ezt némiképp árnyalja az a körülmény, hogy a kapcsolattartás kérdésében való döntését az ügyész többnyire a nyomozó hatóság ügyészi megkeresésére adott válasza alapján hozza meg. A megkeresett hatóság ilyenkor elsősorban arról nyilatkozik, hogy a fogvatartottat milyen kapcsolatok fűzik a kapcsolattartónak felvenni kért személyhez,³⁵ másodsorban pedig arról, hogy jelenthet-e a kapcsolattartás bármilyen kockázati tényezőt a nyomozás eredményességét illetően. A nyomozó hatóság ezen nyilatkozatai természetesen nem kötik az ügyészt, ám de facto mégsem jellemző, hogy az ügyész a nyomozó szerv tényekkel kellően alátámasztott álláspontjától eltérő döntést hozzon. Vélhetően a jogalkotó is erre kívánt reflektálni, amikor a Bv. tv. 390. § (2a) bekezdésével lehetővé tette, hogy a hozzátartozónak nem minősülő személyek vonatkozásában az ügyész, a büntetőügy jellegére való tekintettel a nyomozó hatóság hatáskörébe utalja a kapcsolattartás kérdésében való döntéshozatalt.³⁶ Természetesen egy ilyen jellegű hatáskör-átruházásról a fogva tartó intézetet is célszerű értesíteni.

Végül fontos még kiemelni, hogy a hozzátartozói körbe tartozó személyekre nem vonatkozik a kapcsolattartás engedélyezésére vonatkozó eljárási rend. A hozzátartozókkal való kapcsolattartást a fogva tartó intézet saját hatáskörben biztosítja, de az ügyész – akár hivatalból is – akként rendelkezhet, hogy az előzetes letartóztatott hozzátartozókkal való kapcsolattartására is kiterjedő korlátozást vagy tiltást léptet életbe.³⁷ Annak azonban álláspontom szerint nincs semmi akadálya, hogy utóbb a fogvatartott kérelmezhesse a tiltás vagy korlátozás feloldását.

Rendelkezés a kapcsolattartás különös nemeiről

A kapcsolattartás különös nemeit illetően először a levelezésről szükséges szót ejteni. Engedélyezett kapcsolattartás esetén a levelezés a Bv. tv. 403. § (1) bekezdése értelmében, főszabály szerint korlátlan kapcsolattartási forma. Ez – a Bv. tv. 394. § (1) bekezdés *b)* pontjának *ba)* alpontjára figyelemmel – azt jelenti, hogy az engedélyezett (nem tiltott) személyekkel való levelezés során a levelek (levelezés) gyakorisága és terjedelme általában nem korlátozott. A rendelkezési jogkör gyakorlója ugyanak-

34 Szűcs A. (2005) p. 41.

35 A fogvatartott és a kapcsolattartónak felvenni kért személy közötti kapcsolat pontos ismeretének jelentőségére utal a következő egyik eseti döntés indokolása is: „Az előzetes letartóztatásban lévő fiatalokú vádlottnak külföldön élő személlyel, angol nyelven való levelezése engedélyezését megtagadó végzés helybenhagyása indokolt, ha a külföldön élő személy azonossága és a vádlotthoz való kapcsolata ismeretlen és nem gyakorolható ellenőrzés az angol nyelven írt levelek tartalma felett, amely kizárólag a vádlott nyelvtanulását célozza.” (BH. 1998. 472.)

36 Ennek kapcsán megjegyzendő, hogy a nyomozás felügyeletét ellátó ügyész a nyomozó hatóság e körben hozott határozatait a Be. 28. § (2) bekezdés I. fordulata alapján kasszálhatja, illetve módosíthatja. A határozatok ellen emelt panaszokat illetően pedig ugyanúgy felmerülnek a már fentebb kifejtett jogalkalmazási kérdések.

37 LÜE. 2015. 39. pont.

kor szükség esetén akként is rendelkezhet, hogy az egyébként engedélyezett (nem tiltott) kapcsolattartás keretein belül a levelezés jogát – a levelek gyakoriságát, illetve terjedelmét – szűkíti.³⁸ Álláspontom szerint ez elviekben akár a levelezési jog teljes kizárását is jelentheti, ám ennek a gyakorlat szempontjából sok értelme nem lenne, hiszen amely fogvatartottnál a levelezési jog már önmagában ekkora veszélyt jelenthet a büntetőeljárás céljaira, ott a kapcsolattartási jog gyakorlásának megengedése sem tűnik indokoltnak.

A levelezés ellenőrzése alapvetően a fogva tartó intézet hatáskörébe tartozik. Ezt a hatáskört azonban rendelkezési jogkör gyakorló ügyész a Bv. tv. 390. § (2) bekezdése alapján indokolás nélkül, egyszerű intézkedésbe foglalt rendelkezésével magához vonhatja, vagy a (2a) bekezdés alapján a nyomozó hatóság hatáskörébe utalhatja. Emellett a Bv. tv. 402. § (1) bekezdése alapján az ügyész külön, alakszerűtlen intézkedésében a levelezés ellenőrzésének mikéntjét is meghatározhatja oly módon, hogy kizárja a Bv. Szabályzat 99. (1) bekezdése szerinti szűrőpróbaszerű ellenőrzés alkalmazásának lehetőségét.

A kapcsolattartás további különös nemei – látogató fogadása, telefonos kapcsolattartás (híváskezdeményezés), csomag fogadása – már (rezsimenként eltérő mértékben) a törvény erejénél fogva korlátozottak,³⁹ viszont a rendelkezési jogkör gyakorlója a jogszabályi előírásokhoz képest a Bv. tv. 390. § (1) bekezdése alapján tovább szigoríthatja az egyes kapcsolattartási formák gyakorlásának kereteit, ha ezt a büntetőeljárás eredményességének érdekében szükségesnek találja. Adott esetben indokolt lehet például a telefonos kapcsolattartás kevesebb, meghatározott alkalomra történő korlátozása úgy, hogy azt a végrehajtást foganatosító intézet a Bv. tv. 405. § (1) bekezdésének második fordulata alapján ellenőrizhesse (a telefonbeszélgetésbe belehallgathasson). A látogatások gyakorisága és az egy alkalomra vonatkozó időtartam ugyancsak korlátozható⁴⁰, továbbá álláspontom szerint a látogató fogadásának körülményei is szigoríthatók a rendelkezési jogkör gyakorlója által.⁴¹

A levelezési jogon kívüli kapcsolattartási formák teljes kizárása – a levelezési joggal ellentétben – életszerű lehet, hiszen ezek a kapcsolattartási típusok nehezebb, körülményesebb módon ellenőrizhetők. Különösen igaz ez a telefonálásra, mivel a hatályos szabályozás az előzetes letartóztatásban lévő terheltek (büntetőeljárás hatálya alatt álló elítéltek) számára is lehetővé teszi, hogy a büntetés-végrehajtás által erre a célra biztosított telefonkészüléket a birtokukban tarthassák.⁴² Ha a kiadott készülék a hivatali munkaidőn túl is használható, úgy a telefonos kapcsolattartás ellenőrzése erre az időszakra nézve lényegében lehetetlenné válik.

A látogató fogadásának vonatkozásában külön kiemelő, hogy egyetlen sajátos esetben a hivatalos minőségben kapcsolattartó kapcsolattartásának korlátozására is sor kerülhet. Speciális végrehajtási norma ugyanis lehetővé teszi, hogy a rendelkezési jogkör jogosultja kizárja vagy korlátozza a jogi képviselőként eljáró ügyvéd (jogta-

38 vö: Juhász Zs. (1997) p. 3.

39 vö: Bv. tv. 394. § b) pont bb)–bd) alpontok; Bv. Szabályzat 187. (1) bekezdés a)–b), 188. (1) bekezdés a)–b) és 189. (1) bekezdés a)–b) pont.

40 Juhász Zs., Pallo J., Végh M. (2015)

41 vö: Bv. tv. 177. § (1) és (3) bekezdés.

42 vö: Bv. Szabályzat 181. § és 1. melléklet, valamint 65/2015. (VIII.18.) OP szakutasítás 2. pont.

nácsos) bv. intézet területére történő belépését a büntetőeljárás eredményessége érdekében.⁴³

A levelezést, a látogató fogadását, a telefonos kapcsolattartást és a csomag fogadását korlátozó ügyészi döntés (határozat) szintén nem maradhat jogorvoslati lehetőség nélkül.

Indokolásként a kapcsolattartási kérelem elutasításával szembeni panaszjog kapcsán fentebb leírtakat e helyütt nem kívánom megismételni.

A levelezés mellett az ügyész a látogató fogadását is ellenőrizheti személyesen, viszont ez utóbbit a nyomozó hatóság útján már nem ellenőriztetheti. A többi kapcsolattartási mód ellenőrzését kizárólag a fogva tartó intézet végezheti. Ha az intézet az ellenőrzés során a büntetőeljárást hátrányosan érintő körülményt észlel, erről a rendelkezési jogkör gyakorlóját haladéktalanul köteles értesíteni,⁴⁴ sőt, ilyenkor a folyamatban lévő kapcsolattartás félbeszakítása is indokolt lehet. Ugyanez fordítva is igaz: ha az ügyész a kapcsolattartás ellenőrzését a bv. intézettől elvonja, úgy az ellenőrzése során az általános szabályok szerint irányadó szempontokat – fogvatartás biztonsága, bv. intézet rendje – is érvényesítenie kell.⁴⁵

Megjegyzendő továbbá, hogy a kapcsolattartás ideiglenes felfüggesztése – az ellenőrzés során vagy más módon beszerzett információk alapján – ugyancsak a kapcsolattartás korlátozásának fogalma alá tartozik, jóllehet az ideiglenes felfüggesztés célja az, hogy a kapcsolattartás korlátozását vagy tiltását illetően megalapozott döntés születhessen. Így például „[a]z előzetes letartóztatásban lévő vádlottnak a közeli hozzátartozójával távbeszélő készüléken való kapcsolattartása – a büntetés-végrehajtási intézet vizsgálatainak lefolytatásáig – felfüggeszthető, ha olyan adatok merülnek fel, hogy a vádlott ezt a lehetőséget a vádlott-társával telefonon történő beszélgetésre használta fel.”⁴⁶

Napjainkban egyre jelentősebb sajátos kapcsolattartási nem a sajtó útján történő nyilatkozattétel. A Bv. 406. § (1) bekezdése alapján a sajtó útján történő nyilatkozattétel és a nyilatkozat közzétételének engedélyezésére alapvetően az elítéltek e kapcsolattartási nemére vonatkozó, a Bv. tv. 124-125. §-ban foglalt eljárási rendelkezéseket kell alkalmazni, a Bv. tv. 406. §-ban foglalt eltérések figyelembe vételével.

A fogvatartott médiával való kapcsolattartását illetően legelső sorban azt tartom fontosnak kiemelni, hogy ez is – mint a kapcsolattartási jog általában – a fogvatartottat, és nem annak esetleges kapcsolattartóját (sajtószervet) megillető jogsultság.⁴⁷ Ha tehát a sajtószerv részéről érkezik nyilatkozattételre irányuló kérelem, ennek elbírálását az ügyész a kérelmezővel fennálló jogviszony hiányában mellőzi. Emellett a büntetés-végrehajtásnak azt is szem előtt kell tartania, hogy eme speciális kapcsolattartás a rendelkezési jogkör gyakorlója által korlátozható (tiltható).⁴⁸ Ezért megengedhetetlen például, hogy a sajtószerv a nyomozást felügyelő ügyész előzetes

43 A büntetés-végrehajtási szervek területére történő be- és kilépés, valamint a büntetés-végrehajtási szervek területén tartózkodás részletes szabályairól szóló 44/2007. (IX. 19.) IRM rendelet 1. § (1) bekezdés g) pont és 10. § (3) bekezdés; Bv. tv. 3. § 9. pont b) alpont.

44 Bv. Szabályzat 195. § (2) bekezdés.

45 Bv. tv. 174. § (3) bekezdés 175. (1) bekezdés, 176. § (3) bekezdés és 177. § (6) bekezdés.

46 BH. 2001. 105.

47 Bv. tv. 124. § (2) bekezdés.

48 Bv. tv. 390. § (1) bekezdés f) pont.

engedélye nélkül vagy ellenőrizetlenül lépjen kapcsolatba az előzetes letartóztatásban lévő személlyel.

A sajtó útján történő nyilatkozattétel engedélyezésének eljárási rendje egyébként a következő:

1. a fogvatartott a nyilatkozattétel engedélyezésére irányuló kérelmét az országos parancsnoknak címzetten benyújtja a reintegrációs tisztnak,
2. az országos parancsnok indokolt javaslatot készít, és azt a kérelemmel együtt megküldi az ügyész számára, végül
3. az ügyész határozati formába öntve meghozza döntését.

A rendelkezési jogkör gyakorlójának a döntéshozatalkor nem csupán a kapcsolattartási kérelmekre vonatkozó általános feltétel fennállását, hanem a bv. intézet rendjével és biztonságával kapcsolatos esetleges kockázati tényezőket is vizsgálnia kell.⁴⁹ Az országos parancsnok nyilatkozatai nyilvánvalóan ebben a körben jutnak különös jelentőséghez.

A nyilatkozat közzétételét illetően a fentebb bemutatott eljárási rendnek ugyanacsak érvényesülnie kell, tehát a közzététel engedélyezését nem a sajtószervezetnek, hanem a fogvatartottnak kell kérnie, az ügyész döntése pedig ilyenkor sem mellőzhető, jóllehet a Bv. tv. 406. § (8) bekezdésének megfogalmazása ez utóbbi tekintetben nem egészen egyértelmű.⁵⁰

Kérdéses, hogy a Bv. tv. 120. § (2) bekezdésében foglalt más okok⁵¹ fennállása esetén – nemzetbiztonság, minősített adat és közrend védelmére, valamint egyes erkölcsi indokokra való hivatkozással – lehetséges-e a sajtónyilatkozati kérelem elutasítása. A Bv. 406. § (3) bekezdése alapján – figyelemmel a (2) bekezdésére – erre nemleges válasz adható, amely véleményem szerint egy kodifikációs hibának tudható be. Nem látható be ugyanis, hogy egy előzetesen letartóztatott vonatkozásában miért nem eshet ugyanolyan súllyal latba a nemzetbiztonsági érdek vagy a bűnözői életmód „reklámozásának” tilalma, mint egy elítélt személy esetében.

A sajtó útján történő nyilatkozattétel engedélyezésére irányuló kérelmet elutasító ügyészi döntés a nyomozási bíró előtt, a fogvatartott vagy a védője által megtámadható.⁵² E jogorvoslati eljárás vonatkozásában a jogalkotó szerencsére nem hagyott lényeges nyitott kérdéseket.⁵³

A kapcsolattartó személyének sajátos volta miatt ugyancsak különös szabályok érvényesülnek az egyházi személyekkel való kapcsolattartás során, tekintettel arra, hogy e személyek – hasonlóan a védőkhöz és a konzuli képviselőkhöz – hivatalos minőségben kapcsolattartóknak minősülnek.⁵⁴ Az egyházi személyekkel való kapcsolat

49 Bv. tv. 406. § (3) bekezdés.

50 Helytelen lenne az ügyésztől elvonni annak eldöntését, hogy a közzététel nem jelent-e megalapozott veszélyt a nyomozás eredményességére, hiszen az országos parancsnoknak nyilvánvalóan nem áll(hat)nak rendelkezésére azok az információk (pl. tervezett tanúkihallgatások), amelyek alapján e kérdésben megalapozott döntést hozhatna.

51 Bv. 124. § (2) bekezdés.

52 Bv. tv. 406. § (5) bekezdés a) pont és a (7) bekezdés első fordulata.

53 Mindazonáltal kritikával illethető az, hogy ügyész határozatával szembeni jogorvoslatot a Bv. tv. 406. § (6) bekezdése „fellebbezés” címmel illeti, hiszen a büntetőeljárásban az ügyész határozataival szemben csak panasz vagy felülbírálati indítvány nyújtható be.

54 Bv. tv. 3. § 9. a) pont

felvétele nem igényli a rendelkezési jogkör gyakorló ügyész döntését, mivel a Bv. Szabályzat 110. § (2) bekezdése értelmében a fogvatartott ellenőrzés nélkül tarthat fent ilyen jellegű kapcsolatot, továbbá annak létrejöttét nem csak ő, de maga az egyházi személy is kezdeményezheti.

Végezetül sajátos személyes kapcsolattartási nemnek tekinthetők még az alábbiak:

- a) intézetben belüli házasságkötés (bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése) okán engedélyezett – a Bv. tv. szóhasználatával: előzetesen jóváhagyott – beszélgetés („plusz beszélő”) házastárral (bejegyzett élettárral), hozzátartozókkal, illetve házassági tanúkkal;⁵⁵
- b) orvos által igazoltan súlyos beteg hozzátartozó meglátogatása;
- c) részvétel közeli hozzátartozó temetésén; valamint
- d) kegyelet lerovása közeli hozzátartozó temetési helyénél (kegyeleti jog utólagos gyakorlása).⁵⁶

A fenti kapcsolattartásokra csakis a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével kerülhet sor. Álláspontom szerint az engedély indokolt határozatba foglalt megtagadásával szemben a jogorvoslat ugyancsak biztosítandó.

A házasságkötés okán engedélyezett beszélgetéssel összefüggésben kiemelő, hogy maga a házasságkötés joga, ahogyan az elítéltek esetében, úgy az előzetesen letartóztatottak vonatkozásában sem korlátozott.⁵⁷ Más kérdés, hogy az intézetben belüli házasságkötés lebonyolítása – ami a bv. intézet felelőssége – nehezkesebbé teheti magát az eljárást. El kell tehát választani egymástól az engedélyezési eljárás alá nem eső házasságkötést, valamint a házasságkötés okán jóváhagyható különleges kapcsolattartási alkalmat, amelynek engedélyezése a rendelkezési jogkör gyakorlójának hatáskörébe tartozik.⁵⁸

Mindazonáltal a vádelőkészítő ügyész szemszögéből megjegyzendő, hogy a fogvatartottak korlátlan házasságkötési joga annyiban megkérdőjelezhető, hogy a külföldi állampolgárságú harmadik országbeli terheltek a magyar polgári jog szerint érvényesnek tekintendő névházasságok megkötésével elérhetik, hogy velük szemben a családi élet tiszteletben tartásához való jog szerinti korlátozás miatt ne lehessen indítványozni kiutasítást.⁵⁹

55 Bv. tv. 395. § (2) bekezdés

56 Bv. tv. 395. § (3) és (7) bekezdés

57 Az elítéltek házasságkötési jogának kérdésével korábban az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is foglalkozott. Az ombudsman OBH 2553/2001. számú jelentésében az Alkotmánybíróság 22/1992. (IV. 10.) számú határozatának és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) gyakorlatának elemzése alapján arra a következtetésre jutott, hogy a házasságkötés joga – mint az önrendelkezési jogból levezethető alapjog – az elítélteket is megilleti, sőt, már e jog gyakorlásának késleltetése is alapjogsérelemre vezethet. Emellett az elítéltek házasságkötési jogának kapcsán külön kiemelő a Draper ügyben hozott döntés (*Draper v. UK* [Application No 8186/78]), amely külön nevesítette az elítéltek házasságkötési jogát.

58 A rögzült gyakorlat ezzel ellentétes: a bv. szervezet a házasságkötés engedélyezése végett is rendre megkeresi a rendelkezési jogkör gyakorlóját. Az engedély megtagadása egyébként nem jellemző ezekben az esetekben.

59 Lásd: Btk. 59. § (4) bekezdés b) pont.

Rendelkezés a fogvatartás helyéről, a fogvatartott elhelyezéséről, az előzetesen letartóztatott elkülönítéséről és fokozott őrzéséről vagy felügyeletéről

Az előzetes letartóztatásban lévő fogvatartási helyének meghatározásáról való ügyészi rendelkezés egyrészt a rendőrségi fogdán történő ideiglenes elhelyezésről való döntést, másrészt a nem a nyomozás felügyeletet ellátó ügyészség székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) bv. intézetbe utalást jelenti.⁶⁰ Bár ez utóbbi döntés indokáról nem szól a törvény, úgy vélem, hogy az eltérő bv. intézetben elhelyezésre nem csupán akkor kerülhet sor, ha a nyomozási cselekmények elvégzése ezt indokolttá teszi, hanem akkor is, ha ez a nyomozás érdekében más okból szükséges. Azonban a más ügyészség székhelyén lévő bv. intézetben történő elhelyezéskor is figyelemmel kell lenni a Bv. tv. 85. § (1) bekezdésének *b)* és *d)* pontjaiban foglalt, a bv. intézet kiválasztásánál irányadó szempontokra, vagyis – a kapcsolattartást megkönnyítendő – az elítélt lakóhelyére (tartózkodási helyére), valamint az adott intézet telítettségére. Ez utóbbi vonatkozásában természetesen csak a büntetés-végrehajtási szervezet szolgálhat pontos információkkal.

A rendőrségi fogdán történő elhelyezés *„kizárólag akkor indokolt, ha a nyomozási cselekmény a büntetés-végrehajtási intézetben, más büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállítással, illetve a terhelt nyomozó szervek részére történő kiadása útján nem végezhető el.”*⁶¹

A fogdán történő elhelyezésről rendelkező indokolt határozat ellen a Be. 135. § (2) bekezdésének harmadik mondata alapján – „[t]ekintettel a kérdés kisebb jelentőségére”⁶² – nincs helye panasznak. A Bv. tv. ugyanakkor nem szól a más intézetben elhelyezésről szóló ügyészi határozat elleni jogorvoslati jogról. Ennek biztosítása véleményem szerint indokolt, hiszen ez esetben nincs szó ideiglenességről, továbbá a lakóhelytől (tartózkodási helytől) távol lévő intézetbe utalás adott esetben a személyes kapcsolattartás – különösen a fogvatartott rokonságának rossz anyagi körülményei esetében – de facto korlátozására vezethet.

A rendelkezési jogkört gyakorló ügyész eltérő – összebeszélés vagy bűnismétlés veszélyére alapozott – rendelkezésének hiányában akár az egyazon eljárásban letartóztatottak is elhelyezhetők ugyanabban a bv. intézetben (objektumban), sőt akár ugyanabban a zárkában vagy lakóhelyiségben,⁶³ amennyiben nem áll fenn más elkülönítési ok. Viszont, ha van elkülönítési rendelkezés, akkor azt az intézetnek még a kijelölt drogprevenációs részlegen elhelyezéskor és a vallási foglalkozásokon való részvétel során is maradéktalanul be kell tartani.⁶⁴

A más ügyészség székhelyén lévő bv. intézetben történő elhelyezéstől különböző jogintézmény a fogvatartott letöltő házba történő átszállítása az előzetes letartóztatás végrehajtásának – a Bv. tv. 393. § (1) bekezdésében foglalt okból történő – megszakí-

60 Be. 135. § (2) bekezdés, Bv. tv. 388. § (1) bekezdés.

61 LÜE 2015. 154. 4.) pont.

62 A Büntetőeljárás törvény magyarázata 1. kötet, Complex, Budapest 2009., p. 453.

63 Bv. tv. 388. § (1) bekezdés, Bv. tv. 391. § (1) bekezdés c) pont.

64 Bv. Szabályzat 112. § (4) bekezdés és 185. §.

tása esetén. Ilyenkor a szabadságvesztés végrehajtásának ideje alatt is tovább élhetnek a rendelkezési jogkör gyakorlója által előírt rendelkezések.⁶⁵

A fokozott őrzés vagy felügyelet az előzetesen fogvatartott szigorúbb rezsimszabályok alá helyezését, életrendjének szigorú(bb) kontrollját jelenti.⁶⁶ Ha a rendelkezési jogkör gyakorlója az előzetesen letartóztatott fokozott őrzését rendelte el, a Befogadási és Fogvatartási Bizottság az érintettet a szigorúbb rezsimbe és magas biztonsági kockázati szintre sorolja.⁶⁷

A rendelkezési jogkör gyakorlója a fokozott őrzés elrendeléséről jogorvoslati nem támadható intézkedésben dönt. A fokozott őrzés nem csupán a nyomozás közvetlen érdekeire figyelemmel (szökés veszélye), hanem akár a fogvatartott által tervezett más jogsértő cselekményéről (támadás veszélye) vagy önvészélyes, szuicid hajlamairól való tudomásszerzés esetén, sőt, esetlegesen a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel fenyegetett jellegére tekintettel is elrendelhető. Szuiciditás veszélye esetén a fogvatartottak öngyilkossági kísérletei megelőzésének és kezelésének módszereiről szóló 11/2010. (III. 26.) IRM utasítás és a fogvatartottak öngyilkossági cselekményeinek megelőzésével kapcsolatos feladatokról szóló 4/2016. (I.18.) OP szakutasításban foglalt előírások is jelentőséggel bírnak a rendelkezési jogkör jogosultja számára.

Végezetül az elhelyezési kérdések kapcsán megemlítenőd, hogy az előzetesen letartóztatott bv. egészségügyi intézetben vagy gyógyintézetben történő elhelyezése a rendelkezési jogkörön kívül eső, de a jogkör gyakorlójának haladéktalan tájékoztatását igénylő döntés.⁶⁸ Mindazonáltal a bírói gyakorlatból idézhető olyan jogeset, amikor a rendelkezési jogkör gyakorlójának állást kellett foglalnia a fogvatartott orvosi ellátáshoz való jogának kérdésében. A szóban forgó esetben a bíróság e jogot a fogvatartott egészségügyi állapotának megfelelő gyógyító, megelőző ellátás biztosításaként határozta meg, ezért az előzetes letartóztatásban lévő vádlott mesterséges megtermékenyítéshez férfi donorként való szerepvállalásához szükséges orvosi vizsgálat és kezelés engedélyezésére vonatkozó kérelmét elutasította.⁶⁹

Rendelkezés az előzetesen letartóztatott intézeten kívüli mozgásáról

Az előzetesen letartóztatottak fogva tartó intézeten kívüli mozgásáról (külső kíséréséről) a rendelkezési jogkör gyakorlója akkor rendelkezhet, ha a fogvatartott fogva tartó intézet általi előállítására vagy nyomozó hatóság részére történő kiadása válik szükségessé.⁷⁰

Álláspontom szerint az előállítás nem igényli a rendelkezési jogkör gyakorlójának döntését, amennyiben arra a bíróság, az ügyész vagy a közvetítő idézése alapján ke-

65 Bv. tv. 393. § (3) bekezdés.

66 Bv. tv. 392. § (2) bekezdés a) pont.

67 Bv. Szabályzat. 189. § (1)-(2) bekezdés.

68 Bv. tv. 390. § (3) bekezdés.

69 ÍH 2011.9.

70 Bv. tv. 390. § (1) bekezdés d) pontja.

rül sor a terhelt másik büntetőügyében. A Bv. Szabályzat az elítéltek vonatkozásában ugyanis kifejezetten előírja a bv. intézet számára, hogy a fogvatartottat a tárgyalásra, meghallgatásra, nyilvános ülésre az idézésben vagy az előállításra vonatkozó megkeresésben megjelölt helyre és időre a bíróság, az ügyész vagy a közvetítő idézése alapján állítsa elő.⁷¹ Továbbá sem a Bv. Szabályzat, sem a Bv. tv. nem tartalmaz az előzetes letartóztatás végrehajtását illetően olyan eltérő rendelkezést, amely a fenti kógens rendelkezést felülírná.

Elvben sem állhat elő tehát olyan képtelen helyzet, hogy egy adott ügyben rendelkezési jogkörrel rendelkező ügyész a terhelt másik büntetőügyében kiadott bírósági vagy ügyészségi idézését meghiúsítsa. Mindazonáltal az előállításról szükséges értesíteni a rendelkezési jog jogosultját a különböző eljárási cselekmények ütemezésének összehangolása végett.

Az előzetesen letartóztatott előállításának rendelkezési jogkör gyakorlója általi engedélyezése akkor is felmerülhet, ha a terhelt jelenléte szabálysértési vagy közigazgatási hatósági eljárásban válik szükségessé, ide értve azokat az eseteket is, amikor a fogvatartott valamely eljárási cselekményen jelen lehet. Ilyenkor a rendelkezési jogkört gyakorló ügyész megkeresés alapján jár el, viszont hivatalból kell rendelkeznie arról, hogy az adott eljárási cselekmény foganatosításának tartamára eltávolítható-e a fogvatartottól a mozgását korlátozó eszköz.

Amennyiben a terhelt nyomozó hatóság részére történő kiadása vagy a fogva tartó intézetben való kihallgatása válik szükségessé – függetlenül attól, hogy melyik ügyben tölti az előzetes letartóztatását – ezt mindenkor a rendelkezési jogkör gyakorlója engedélyezi.

Az ügyész és a büntetés-végrehajtási szervezet közötti kommunikáció

A nyomozás felügyeleti és vádelőkészítési tevékenységet ellátó ügyészségi alkalmazott munkája során legelsősorban a nyomozó hatóság tagjaival kerül közvetlen kapcsolatba. A közvetlen információcsere ilyenkor legtöbbször belső szolgálati telefonhálózaton (ún. „BM vonalon”) keresztül kért, illetve kapott tájékoztatás formájában történik. Ugyanakkor a szolgálati telefonvonalon keresztül történő gyors és biztonságos kapcsolatfelvétel mellett az is jelentős segítséget jelent az ügyész számára, hogy munkája során közvetlenül betekinthesse a nyomozó hatóságok strukturált, elektronikus adatbázisaiba, azokban adatkereséseket végezhet.⁷²

Sajnos a nyomozás felügyeleti és vádelőkészítési tevékenységet ellátó ügyészi szervek és a büntetés-végrehajtási szervezet közötti közvetlen információcsere – technikai okokból – messze nem olyan gördülékeny, mint a nyomozó hatóságokkal folytatott ügyészi kommunikáció. Problémát jelent, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet

71 Bv. Szabályzat 81. § (1) bekezdés.

72 Ilyen rendszer például a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer egységes és kötelező használatáról, jogosultsági rendjéről, az adatvédelem, valamint a rendszerfejlesztés előírásairól szóló a 18/2011. (IX. 23.) ORFK utasítás 3. h) pontjában meghatározott Netszaru rendszer.

nem ugyanazt a szolgálati telefonos hálózatot használja, mint a többi büntető igazságszolgáltatási szerv, így adott esetben az ügyész kénytelen „városi vonalon” keresztül telefonos kapcsolatba lépni a büntetés-végrehajtási alkalmazottakkal. Korábban a „városi vonalon” keresztül kért információkat egyes segítőkészebb bv.-s kollégák úgy adták át rövid úton az ügyészség részére, hogy az információt kérő ügyészségi alkalmazottat szolgálati helyén visszahívták, így bizonyosodva meg arról, hogy valóban az illető személy kezdeményezte-e az információátadást. Manapság azonban – tapasztalataim szerint – már ezt az amúgy körülményes módszert sem igen alkalmazzák, hanem a rövid úton érkező információkéréseket a Büntetés-végrehajtási Szervezet rendre azzal utasítja el, hogy csak írásbeli megkeresés esetén szolgáltatnak ki adatokat a fogvatartottról.

A telefonos kapcsolat egyszerűbbé tétele mellett vélhetően az is nagyban segítené a nyomozás felügyeleti és védelőkészítési tevékenységet ellátó ügyész tevékenységét, ha közvetlenül hozzáférhetne a büntetés-végrehajtás elektronikus adatbázisához, az ún. „FANY rendszerhez”.

Összefoglaló következtetések

Álláspontom szerint a rendelkezési jogkört illetően a jogalkotónak egyértelművé kellene tennie, hogy a jogintézmény a büntetés-végrehajtási jogágba tartozik. Ennek érdekében meg kellene „tisztítani” a Be.-t az egyértelműen végrehajtási kérdéseket – például a fogvatartott terheltek privát kapcsolattartási jogát és a rendőrségi fogdán történő elhelyezést – szabályozó rendelkezésektől.⁷³ De lege ferenda valamennyi, a jogintézményt szabályozó normát egy helyen, a Bv. tv.-ben kell meghatározni, kiküszöbölendő a megkettőzött szabályozást.

A rendelkezési jogkörbe tartozó döntések vonatkozásában kiemelten fontos lenne egyértelműen szabályozni, hogy melyekkel szemben van helye jogorvoslatnak, s melyekkel szemben kizárt. Ha az adott döntéssel szemben a jogorvoslati jog biztosítása indokolt, úgy ezt a büntetőeljárás valamennyi szakaszára vonatkozóan kell bevezetni. Ennek kapcsán alkalmazható kodifikációs megoldás lehet akár a Bv. tv.-ben elhelyezett utaló norma alkalmazása is (például a nyomozati szakot illetően a Be. 195. § (1) bekezdésének alkalmazására történő felhívás).

Jogorvoslati jog biztosítandó a hozzátartozókkal való kapcsolattartás tiltása, korlátozása, illetve a kapcsolattartás nem engedélyezése, valamint a más bv. intézetben elhelyezés tárgyában hozott döntésekkel szemben.

A sajtó útján történő nyilatkozattételre irányuló kérelem elutasíthatóságának az elítéltek vonatkozásában meghatározott okait az előzetesen letartóztatottakra is ki kellene terjeszteni.

Kifejezetten rögzíteni kellene, hogy a fogva tartó intézet akár a folyamatban lévő kapcsolattartás félbeszakítására is jogosult a büntetőeljárás eredményes befejezését veszélyeztető körülmény felmerüléskor, mely körülményt – az esetlegesen

73 A kézirat lezárásakor a bírósági intraneten már olvasható az új Be. tervezetének közzétett változata, amely ebben a tekintetben fenntartja a hatályos Be. koncepcióját.

szükséges vizsgálatok lefolytatását követően – a rendelkezési jogkör gyakorlójának haladéktalanul értékelnie kell.

A rendelkezési jogkör jogosultja számára hozzáférést kellene biztosítani a Bv. Szervezet strukturált, elektronikus adatbázisához.

* * *

Megköszönöm Kocsis Zsolt bv. törzsszázlósnak (Szegedi Fegyház és Börtön) a cikk megírásához, gondolatébresztő felvetései révén nyújtott segítségét.

Felhasznált irodalom

- Belovics Ervin – Tóth Mihály (2015): Büntető eljárásjog, HVG-ORAC, Budapest.
- Bodor Tibor – Csák Zsolt – Somogyi Gábor – Szepesi Erzsébet – Szokolay Gábor – Varga Zoltán (2009): A Büntetőeljárás törvény magyarázata, Complex, Budapest.
- Gaál Irén – Müller Anikó (2011): A büntetés-végrehajtási jogszabályok magyarázata Complex, Budapest.
- Juhász Zsuzsanna (1997): Az előzetes letartóztatás büntető eljárási és büntetés-végrehajtási reformjának szükségességéről, Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica 52:(6) 3. oldal, Szeged.
- Juhász Zsuzsanna – Pallo József – Végh Marianna (2015): Kommentár a büntetés-végrehajtási törvényhez: Complex CD Jogtár-kiegészítés, Kommentár a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényhez, Complex, Budapest.
- Nánási László (2014): Gondolatok a büntetőeljárás nyomozati és vádelőkészítési szakaszában igénybe vehető panaszjogról, THEMIS, Az ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola elektronikus folyóirata (http://www.ajk.elte.hu/file/THEMIS_2014_jun.pdf), 2014. júniusi szám
- Szűcs András (2005): Az előzetesen letartóztatottak jogainak és kötelezettségeinek érvényesülése az új Be. és a hatályos büntetés-végrehajtási jogszabályok tükrében. (Börtönügyi Szemle 2005/3.
- Vókó György (2001): Magyar büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.